'అరుంధతిని చూపిస్తాను లేవవోయ్ పెళ్ళికొడుకా— నువ్వుకూడా లేవమ్మా' అన్నాడు పురోహితుడు.

'వెనకటికెవరో అన్నారుట లెండి అరుంధతి కాదుకాని చుక్కలు అస్పష్టంగా కనపడుతోందని' అన్నారొకరు.

'ఇప్పటి పెళ్ళికొడుకులకి ఆ బాధ లేదుగా! అప్పలేవయినా ఉంటే అవి పెళ్ళితో తీర్చుకోవచ్చును కూడా!'

వీర్రాజుకి కోపమొచ్చింది, 'ఏమండోయ్ పంతులుగారూ, మీరిలా మాట్లాడేస్తే నేను గొప్పగా తీసుకున్నాననుకుంటారు అంతా పైసా లేదండి బాబూ—పెద్ద లాస్' అన్నాడు

అందరూ గొల్లున నవ్వారు.

పెళ్ళికూతురు ఓరగా వీర్రాజువంక చూసి తల మరి కొంచెం కిందకు దించుకుంది.

'లేవండి లేవండి, ఏవో పెద్దలు పెట్టిన ఆచారాలన్నీ ఆచరించి ఇదొక్కటె వదలడం దేనికి? రావయ్యా కుర్రాడా',

అందరూ బయటికి నడిచారు.

'ఆఁ, అమ్మాయ్ పద్మావతీ అటు చూడమ్మా, ఆ నక్షత్రం పక్కనఉన్నదే అరుంధతి అంటే' చూపించాడు పురోహితుడుగారు.

'పిల్ల కొంచెం పొట్టి. కుర్చీ ఏమయినా వేయించండి పంతులుగారూ, అరుంధతికి కొంచెం దగ్గరవుతుంది,' అన్నాడు వీర్రాజు పద్మవంక చూస్తూ.

పద్మావతికి చిరుకోపం వచ్చేసింది. అతను తనమీదికిలా వంటికాలితో వచ్చేయడం నచ్చలేదు 'ఎత్తుకోరాదూ—మళ్లీ కుర్చీఎందుకు ?' అంది విసురుగా.

అండమే తడవుగా నడుముపట్టుకుని ఎత్తేయబోయాడు వీర్రాజు.

సిగ్గుపడిపోయింది పద్మ. అతన్ని విదిలించుకుని 'ఛీ పాడు—మొండి' అంది మెల్లిగా.'

'ఏమిటేవ్ పిల్లా, నోటికొచ్చినట్లు అంటున్నావు నువ్వెంత మెల్లిగా అన్నా నే వినలేదనుకున్నావా ? 'ఎత్తుకోరాదూ' అన్నావు. అంతపనీ చేశాడు మావాడు... అపరేవాడు శతమొండి తెలుసా ?'

అందరూ నవ్వారు.

లోపలికి వచ్చేస్తుంటే పద్మ చేయి పుచ్చుకుని గిల్లాడు వీర్రాజు. చివాలున తలెత్తి 'నేనూ గిచ్చగలను తెలుసా ?' అంది పద్మావతి.

'ష్' అన్నాడు వీర్రాజు. 'నేను ఇద్దరు మనుషులని చూపించుతాను వాళ్లని గుర్తుంచుకో. తరువాత వాళ్లతాలూకు కథలు చెప్తాను.'

కథలనేప్పటికి పద్మావతికి ఉత్సాహం కలిగింది. 'అలాగే' అన్నట్లు తల ఊపింది.

'అబ్బబ్బ ఈ రోజుల్లో పిల్లలకి పెళ్లిపీటల మీదనుంచే మొదలు ఇలటి విషయాలు మాట్లాడుకోవడం.' వెనక నుంచి ఒకరు బాణం వదిలారు.

'ఇంకా నయంకాదూ! కొందరు కొందరయితే పెళ్లిచూపుల్లోనే ప్రశ్నలు వేసుకుంటున్నారు. ఫామిలీ ప్లానింగ్ మీద మీ అభిప్రాయం ఏమిటి ? మీరేం వాడతారు అనటానికి'

వీర్రాజు మళ్లీ గిచ్చాడు పద్మచేతిని. గబాలున అతనివంక చూసి తరువాత చుట్టూ చూసింది పద్మ.

'అదుగో మా చెల్లాయికి ఎడంపక్కన పట్టుచీర కట్టుకోలా !'

'చాలా బాగుంది.'

'ఏమిటి పట్టుచీరా ?'

'ఛస్. ఆ అమ్మాయి'

'కరెక్ట్, అప్పుడే గుర్తు ఉంటుందన్న మాటేనా ?'

'ఓ' అన్నట్లు తలూపింది.

'ఒరేయ్ వీర్రాజు, ఈ ఒక్కరోజు ఓపికపట్టరా నాయనా— మీరిలా మాట్లాడేసుకుంటూ ఉంటే మాకు సిగ్గేస్తోంది'

'ఏడిశావు లేవోయ్. నీ గ్రంధం నాకు తెలియనిదా — సభ ఏటూ ఉంది చెప్పమంటావా ?'

'నేననేదది కాదురారేయ్, మాట్లాడేది పెద్దగా పబ్లిగ్గా మాట్లాడుకోండి గుసగుసలు వద్దు'

వీర్రాజు నవ్వాడు 'నీకు వినబడి చావడం లేదనా ఏడుపు— సర్లే'

ఒక తతంగం పూర్తి అయి రెండవ దానికి ఏర్పాట్లు చేసేందుకు లోపలికి వెళ్లాడు పురోహితుడు. జనాభా అంతా భోజనాలకి లోపలికి వెళ్లిపోయారు.

వీర్రాజు ఇక చెప్పడం మొదలెడతాడనుకుని ఎదురుచూసిన పద్మావతి అటూ ఇటు చూసి అతన్ని మెల్లిగా తట్టి 'చెప్పండి' అంది.

'ఇందాక నువ్వు చూసిన అమ్మాయి ఇప్పుడు నువ్వున్న పీటమీద కూర్చుండేది తెలుసా ?' అన్నాడు నవ్వుతూ.

'అంటే' అన్నట్లు చూసింది,

'పెళ్లితంతులో సగం నాకు ఇదివరకే జరిగింది. అప్పుడు పెళ్లికూతురు ఆ అమ్మాయి !'

అంటే ఏమిటో బోధపడలేదు పద్మావతికి. 'నేను తలవంచుకుని వింటూ ఉంటాను. గబగబ చెప్పండి మళ్లీ ఎవరయినా వస్తారు' అంది తలవంచుకునే.

'అసలు చెప్పను.'

'ఏం ?'

'మనం చేస్తున్నది తప్పుకాదు.'

'కాకపోవచ్చు. కాని ఎవరయినా చూస్తే సిగ్గుగా ఉండదూ ?'

వీర్రాజు నవ్వాడు. 'రేపు అందరెదుటా గదిలోకి వెళ్లడం సిగ్గెయ్యదూ ?'

'ఛీ వెధవమాటలు !'

'తలెత్తకపోతే ఇంతే'

నవ్వుతూ తలెత్తి అతని ముఖంలోకి చూసి 'చాలా ?... మొండి' అంది పద్మావతి.

'గుడ్. నాగురించి ?అప్పుడే కొంత తెలుసుకున్నారన్నమాట ! పూర్తిగా తెలిసేందుకే ఈ కాశీమజిలీకథలు, చెప్పబోతున్నది... ఎక్కడున్నాము ?'

'పీటలమీద !'

'కరెక్ట్. నువ్వుండేదానివి కాదనికదూ అన్నది ! ఆ అమ్మాయి మిసెస్ వీర్రాజు అయ్యుండేది.'

ముఖం చిన్నబుచ్చుకుని 'చెప్పండి' అంది పద్మావతి.

'నేను చిన్నతనంలోనే పెంపుడు- అంటే దత్తతకి వెళ్లాను తెలుసా ?'

'అవునుట !'

'నన్ను పెంచుకున్న వాళ్లకి బోలెడు ఆస్తి ఉంది, పిల్లలులేరు. లేకపోబట్టే నన్నుకో దత్తుకు తీసుకునేది. మా అమ్మకి అస్సలు ఇష్టంలేదు. నేనేం వాళ్లంత జమీందారును కాకపోవచ్చును. కాని నాకున్నదానిలో నేను నా పిల్లల్ని పెంచలేకపోను. నాకు ఇష్టంలేదు' అని అడ్డం పడింది.

'అడిగింది పరాయిదికాదు. నీకు అక్క అవుతుంది. వాడు అదృష్టవంతుడవుతే మనం కాదనడం దేనికి ?' అన్నారు నాన్న.

'నీకులేదని కాదమ్మాయ్, మాకులేదని. కళకళ్లాడుతూఉండే పిల్లలగల ఇల్లునీది. అటువంటి ఆనందం మాకూ కలిగించమని అడుగుతున్నాం. నీకూ నీ కొడుక్కీ దూరం చేయం. మేమున్నది ఇక్కడనుంచి రూపాయి టికటులో ! ఎప్పుడూ వాడిని చూడాలని నీకనిపిస్తే అప్పుడు కాకితో కబురంపు — తీసుకొచ్చి చూపిస్తాను' అన్నారు నన్ను పెంచుకుందా మనుకునే ఆయన.

ఇదంతా నేను బాగా పెద్దవాడి నయాకనే ! అందుకే నాకూ బాగా తెలుసు. నాకూ ఇష్టంలేదు. మొత్తానికి అంతా కలిసి అమ్మని ఒప్పించారు. ఆవునుంచి విడదీసిన దూడలా అయింది నా పని.

కొన్నిరోజులు వాళ్లు అన్నమాటను నిలుపుకున్నారు. నన్ను పెంచుకున్న వాళ్లు... పెంపకాలెప్పుడూ పసివయసులో జరగాలి. అప్పుడే వాళ్లతో కలిసిపోతాడు తెచ్చుకున్నవాడు. మీసాలు వచ్చే వయస్సులో వెళ్లిన నేను వాళ్లని, 'అమ్మ' 'నాన్నా' అని ఎలా పిలవగలను ?

నేను మా అసలింటికి తరుచు వెళ్లడం వలన వాళ్లని మర్చిపోలేక పోవడమే దానికి కారణం అనుకున్నారు వీళ్లు. కేవలం నాచేత 'అమ్మ, నాన్నా' అనిపించు

కోవడంకోసం; దీనికి మావాళ్ళు అడ్డం అన్న దురుద్దేశంతో వాళ్ళతో పోట్లాటలు పెట్టుకుని, వాటిని పెంచి వాళ్ళతో మాట్లాడడం మానేశారు. రెండిళ్ళకి రాకపోకలు లేకుండా చేసేశారు. ఆతరువాత నామీద ఆంక్షలు పెట్టారు. నేను పొరపాటున వాళ్ళతో మాట్లాడినట్లు తెలిస్తే నన్ను పెంచుకున్నావిడ ఏడుపులు మొదలెట్టేది.

కేవలం నామీద ప్రేమతో నన్ను వాళ్ళకి దగ్గర చేసుకోవాలన్న తాపత్రయంతో ఇదంతా చేశారని నాకు తెలుసు అందువల్లనే వాళ్ళని ఏమీ అనలేకపోయాను. మొదటనే ఒప్పుకోకపోవడం మంచిది, తీరా ఒప్పుకుని వచ్చాక వాళ్ళకి అనుగుణంగానే ఉండాలి అన్నది నా సిద్ధాంతం.

అలాగే ఉన్నాను కూడా! నన్ను పెంచుకున్నవాళ్ళకిది చాలా ఆనందం కలిగించింది; నన్ను దేముడిలా చూసే వాళ్ళు. నేనూ ఆ పరిస్థితికి రాజీపడిపోయాను.

నీకిందాక చూపించిన అమ్మాయి వాళ్ళకి బంధువులు. ఆమాటకొస్తే మాక్కూడా ననుకో. బాగా ఆస్తిపరులు వాళ్ళు. వాళ్ళకి వీళ్ళకి అన్నివిధాలా సరిపోయేస్థితి ఇద్దరిదీను. ఆ అమ్మాయి చాలా బాగుంటుంది— నాకూ అభ్యంతరం లేకపోయింది. ఆకాశమంత పందిరి వేయించాడు వాళ్ళనాన్న. ఆయనే స్వయంగా నన్ను బజారుకి తీసుకువెళ్ళి నాకు కావలసిన బట్టలు కొన్నాడు. నాచేతనే ఏరించి వాళ్ళమ్మాయికి చీరలు కొన్నాడు మా సంసారానికి కావలసిన బీరువాలు, టేబుల్స్, సామానులు ఒకటేమిటి అన్నీ నా పర్యవేక్షణలోనే కొన్నారు.

అంతా సక్రమంగానే జరిగుండేది నేను అడ్డం పడకపోతే— ఇన్ని ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నా నా అసలు తల్లిదండ్రుల్ని వీళ్ళు పిలిచినట్లు కనిపించలేదు నాకు. అడిగే ధైర్యం లేక, అంతపని చేస్తారా అన్న అనుమానంతో చివరదాకా ఊరుకున్నాను. చివరికి తరలివెళ్ళే సమయం వచ్చేసింది. 'మా' వాళ్ళెవర్నూ నాకగపడలేదు. సమయం మించుతోందనిపించింది నాకు. ధైర్యం తెచ్చుకుని నన్ను పెంచుకున్న అమ్మని

సఖికి సలహాలు

అడిగాను 'మా వాళ్ళని పిలిచావా?' అని.

'మేమంతా నీ వాళ్ళం కామటా పిచ్చి సన్నాసీ! ఆ సూటు వేసుకో ముందు. బయట కారు సిద్ధంగా ఉంది' అందావిడ ఖంగారు సణుచుకుంటూ.

నాకు మొండితనం వచ్చేసింది. 'పిలిచావా పిలవలేదా?' అనడిగాను ఘట్టిగా.

భయపడిపోయిందావిడ 'ఏవండోయ్, చూడండి వీడు' అంటూ ఆయన్ని పిలిచింది.

అందరూ పోగయ్యారు.

'వాళ్ళని పిలిస్తేగాని— వాళ్ళొస్తేగాని నేను కారెక్కను' అని తెగేసి చెప్పాను.

ఆయనకీ కోపం వచ్చేసింది. 'కారెక్కక ఏమి చేస్తావేమిటోయ్?' అనడిగాడు. లెగేదాకా లాగడం అంటే అదే!

'పెళ్ళి చేసుకోను'

రెచ్చిపోయాడాయన. 'మాట ఇచ్చాను వాళ్ళకి జరిగితీరాలిసిందే!' అన్నాడు.

'వీల్లేదు. వాళ్ళని పిలవండి వస్తాను.'

'పిలవను. మేమిద్దరం ఉండగా వాళ్ళెవరు నీకింకా?'

'కన్నవాళ్ళు'

'అయితే వాళ్ళదగ్గరకే పో— అడుక్కుని తిందువుగాని!'

వెంటనే లేచి నిలబడ్డాను జరుగుతున్నదేమిటో వాళ్ళకి తెలిసేలోగా, నాకూ పూర్తిగా అర్థం అయేలోగా— బయటికి వచ్చేశాను. ఎదురుగా పెళ్ళికూతురు తండ్రి అగపడ్డాడు. 'విన్నారుగా మాష్టారూ, ఆస్తిలేనివాడిని. చదువుంది కాని ఉద్యోగం లేనివాడిని. మీ అమ్మాయిని చేసుకునేందుకు నేను సిద్ధమే! మీకూ ఇష్టం అయితే నాతో రండి— మా అమ్మవాళ్ళ దగ్గరకు పోదాం. వాళ్ళు కాదనరు!' అన్నాను.

ఆయన మాట్లాడకుండా నావంక కాసేపు చూసి 'అదెలా నాయనా, ఏదో సర్దుకుపోవాలి. అంత మొండిపట్టుదల ఉండకూడదు నీకే నష్టం' అన్నాడు.

'మరి శలవు' అని గబగబ రోడ్డెక్కాను. అంతే'

'మరి ఆ అమ్మాయికి పెళ్ళయిందా?'

నవ్వాడు వీర్రాజు. 'లేకపోతే మీటక ఇప్పుడు నాకయిపోయిందిగా. ఇక లాభం లేదు.'

'అన్నీ తిక్క సమాధానాలే. అమ్మాయి కయిందా అని అడుగుతున్నాను'

'అయిందనుకుంటా! ఇప్పుడు నే చేసుకోబోయే అమ్మాయి ఎలా ఉంటుందోనని చూసేందుకు వచ్చినట్లుంది'

'ఆ అమ్మాయి ముందు నేనెంత? చాలా బాగుంది. పొరబాటు చేశారు. అంత పట్టుదలా!'

'అదే ఈ కథ చెప్పడంలోని ఉద్దేశ్యం. నేను రైటనుకున్నది జరిగి తీరాలిసిందే. అందులో నాకు పట్టుదల ఎక్కువ. అందరూ దాన్నే మొండితనం అంటారు... శాస్త్ర్లుగారు వస్తున్నారు...ఏం మహాశయా ఇంకా ఎంతసేపు ఈ పొగలో మాకీ పనిష్మెంటు?'

'ఇందాక నుంచి తలలు వంచుకుని ఎదే పనిగా గుసగుసలాడుతున్నారు — పనిష్మెంటంటాడు పైగా! ఏకాంతం కలిగించాడోయ్ సికం పంతులుగారు!'

'నువ్వొక్కడే తగలడ్డావేమిటోయ్ ఇందాక నుంచి? శిశుపాలుణ్ని క్షమించినట్లు ఒదిలేస్తున్నానోరేయ్ నిన్ను. రెండవ తప్పిది' అన్నాడు వీర్రాజు నవ్వుతూ.

ఎవరూ చూడకుండ వీర్రాజుని గిచ్చింది పద్మావతి.

'ఏమిటి నువ్వు మొదలెట్టావా ఈ సారి?' అనడిగాడు వీర్రాజు.

'ప్. ఇద్దరి కథలు చెపుతానన్నారు. ఒక్కటే అయింది' అంది మెల్లిగా.

నవ్వాడు వీర్రాజు 'ఓహో అదా— గుర్తుంది. నువ్వు చెప్పద్దు అన్నావు చెవులోను తెలుసా! అసలు పనం నమస్కారాలు పెడతాం చూడూ, అప్పుడు ఆవిడ్ని చూపిస్తాను. గుర్తు పెట్టేసుకో! అన్నాడు...

'ముందు నాన్నగారికి, అమ్మగారికి— తరువాత మామగారికి అత్తగారికి...' పురోహితుడు చెపుతుంటే వాళ్ళ కాళ్ళమీద వాలిపోతున్నారు పద్మావతి, వీర్రాజు.

మధ్యలో పద్మావతి చేయిపుచ్చుకుని గబగబ ఒక పెద్దావిడ దగ్గరకు తీసుకెళ్ళాడు వీర్రాజు 'ఏమండీ, బాగున్నారా? కాళ్ళు పట్టండి' అని పద్మావతి చేయి గిచ్చాడు.

నమస్కారాలు పెట్టడంతో అలిసిపోయిన పద్మ ఉలిక్కిపడి 'అబ్బ' అంది.

'అమ్మాయికి నడుంనెప్పిపుట్టినట్లుందిలే నాయనా — ఇప్పుడు నాకు నమస్కారం పెట్టకపోతే ఏం పోయిందిట' అందావిడ.

'భలేవారే' అని తరువాత వాళ్ళ కాళ్ళ కోసం కదిలాడు.

రిసెప్షన్‌కి కుర్చీల్లో కూర్చున్నప్పుడు అడిగాడు 'గుర్తుందా ఆవిడ?' అని

'రక్తం వచ్చేట్లు గిచ్చారుగా!'

'ఇంకా అతిథి దేముళ్ళు రాకకి టైం ఉంది—మొదలెట్టనా?'

'ఊఁ'

వెనక్కిచూసి ఫకాలున నవ్వాడు వీరాజు. 'ఒరేయ్ శిశుపాలుడా, మళ్లీ వెనక చేరావు — మూడవతప్పు. సర్లే, నందయేలోపల ఎక్కడయినా విష్ణుచక్రం సంపాయిస్తాలే!'

'సోదిచాలు — చెప్పండి' అన్నట్లుగా కాలుమీద మెల్లిగా కాలితో తొక్కింది పద్మావతి.

'పిల్ల కాళ్ళు తొక్కడం నేర్చుకుంటోంది' అంది వెనకనుంచి వీరాజు అప్పగారు.

'ఇందాకనుంచి బావ నీకోసం వెతుకుతున్నాడే—నిన్నుచూసి అప్పుడే అరగంట అయిందిట పాపం!' అన్నాడు వీరాజు;

'సర్లె, పాతకాలంవాళ్ళం కనుక అరఘంటకి బాధపడ్డారాయన. అరనిమిషానికే వెతికేట్టుంది మీ ఆవిడ.'

'నీ తమ్ముడు నిన్ను అంటే మధ్యన ఆపిల్లెంచేసింది నిన్ను!'

'నన్ను కాదులే అత్తయ్యా, మావాడి కాళ్ళు తెగ తొక్కేస్తోంది. పాపం వాడేమో నోరు మెదపలేక పోతున్నాడు' అని నవ్వి 'ఆయన కాఫీకోసం కాబోలు తిరుగుతున్నది—లేకపోతే చీట్లపేకమధ్య నేను గుర్తురావడం కూడానా!' అంటూ వెళ్లిపోయింది.

'ఆవిడకి ఒక్కడే కొడుకు' అన్నాడు వీరాజు.

'అదేమిటి— ఇద్దరు మగపిల్లలు, భలే వారే!' అంది ఆశ్చర్యంగా పద్మావతి.

'నీముఖం. అక్కయ్యకి కాదు ఇందాక ఆవిడకి!'

నవ్వేసింది పద్మావతి.

సఖికి సలహాలు

'ఆవిడ కొడుకు మా అన్నయ్యకి స్నేహితుడు. ప్రయివేటు కంపెనీలో ఉద్యోగం చేసేవాడు. మంచిజీతం-మనిషి దర్జాగా ఉండేవాడు. చిన్నతనంలోనే తండ్రిపోతే పాపం ఆవిడే కష్టపడి చదువు చెప్పించింది. చాకులా దూసుకుపోగల మనిషి అతను.

చక్కటి ఉద్యోగం మీద ఆధారపడి పెట్టి పోషింపబడవలసిన వాళ్ళెవరూ లేకపోవడం, ఉన్న తల్లికూడా చాలా మంచిది, కష్టజీవి కావడంతో అతనికి పిల్లనిస్తామంటూ చాలా సంబంధాలు వచ్చాయి. బాగా ఉన్నవాళ్ళు కూడా వచ్చారు అతని ఉద్యోగంచూసి. అయితే చిన్నతనంనుంచి బీదరికంలో బ్రతికాడతను. అతనికి అందువలన బీదవాళ్ళపై జాలి. అటువంటి లేనివాళ్ళలో కనీసం ఒక్కరికయినా సాయం చేయాలన్న నిర్ణయానికి వచ్చాడతను.

తల్లికి అతనే దేముడు. అతని నిర్ణయం వేదం. ఫలితంగా ఈ ఊళ్లో ఒకమ్మాయిని చూశారు. బాగుంది... పెళ్లిఖర్చులుకూడా పెట్టుకోలేని వాళ్ళు. ఆ సంబంధం నిశ్చయించుకున్నారు సరిగా పెళ్లిరోజుకి తల్లికొడుకు వచ్చేశారు. రెండు ప్రక్కల ఖర్చులూ అతనే పెట్టుకున్నాడు పెళ్లినాటి రాత్రికే తల్లి, కొడుకు, కోడలు కలిసి వెళ్లిపోయారు.

అతన్ని ఆదర్శమూర్తి అన్నారు ఇటువంటి వాళ్ళు ప్రతిఇంటా ఉంటే వరకట్న పిశాచి రూపుమాసిపోతుంది అని అందరూ నొక్కి వక్కాణించారు. ఫస్టుక్లాసయిన కుర్రాడు తప్పించుకుపోయాడే అని ఆడపిల్లలు కలవారందరూ వాపోయారు.

నూతన దంపతులు రంగ రంగ వైభవంగా ఉన్నారు. ఆ చిలకా గోరువంకలని చూస్తూ 'పడ్డ కష్టాలు పీడకలలుగా నెమరువేసుకుని నవ్వుకొంటూ కాలం గడిపిస్తోంది ఆవిడ' అపాడు వీరాజు.

శ్రద్ధగా వింటున్న పద్మావతి తలెత్తి 'ఇంతేనా?' అనడిగింది.

'ఏం బాగాలేదా?' అనడిగాడు.

'ఏముందీ ఇందులో?'

'చూశావా అమ్మడూ, అందరూ సుఖంగా ఉంటే అందులో ఉత్సాహం ఉండదనే జీవితంలో సుఖాలు, కష్టాలు పెట్టాడు దేముడు. చేదు తింటేగాని తీపిలోని తియ్యదనం పెరగదు. చేదు తిని తరువాత తీపి తినేవాళ్ళు అదృష్టవంతులు. అందుకు వ్యతిరేకమయితే భయంకరం!'

వీళ్ల కేసులో అదే జరిగింది. ఒక్కడే పెరగడంవలన అతనికి పసిపిల్లలమీద వ్యామోహం ఎక్కువయింది. ఆతని కుటుంబం చిలవలు పలవలు వేసి మహా వంశ వృక్షమయిపోవాలని ఆవిడ తాపత్రయం.

విపరీతమయిన వేగంతో ఆరుగురు పిల్లలు పుట్టారతనికి. ఆఫీసులో కొంత బయట కొంత అప్పుచేసి ఇల్లొకటి కట్టాడు. జీవితం తిరగబడింది. చిన్న ప్రమాదంలో కళ్ళు దెబ్బతిన్నాయి. ఉన్న ఉద్యోగం ఊడింది—గవర్నమెంటు కాదు కదా. అతనికి రావలసిన మొత్తం వాళ్ళు ఇంటికిచ్చినదానికిగాను మినహాయించుకున్నారు కంపెనీవారు.

బయట అప్పులు, ఆరుగురు పిల్లలూ —భార్య, తల్లిలతో నిలబడ్డాడతను. కొన్ని రోజులపాటు స్నేహితులు సాయం చేశారు. బంధువులున్నా ఎవరని ఎంతకాలమని సాయం చేయగలరు? 'మమ్మల్ని అడిగి చేసుకున్నారేమిటి పెళ్లి — 'ఆదర్శాలు' అన్నారు. ఇప్పుడూ వాటిమీదే బ్రతకమనండి' అన్న నెపంమీద దూరంగా ఉండిపోయారు.

అత్తవారి విషయం తెలిసినదే కదా!... పైగా సాయం చేద్దామనుకునేవాళ్ళు కూడా ఏం చేయగలరు—ఒకరా ఇద్దరా — ఆరుగురు పిల్లలు!...సాయం చేసేవాళ్ళు పాతాళానికి వెళ్లిపోతారు.

అదీ వాళ్ల స్థితి. అతని కుటుంబ భారాన్ని కనీసం ఏడాది ఎవరయినా తీసుకోవాలి. తరువాత పెట్టుబడి పెట్టి అతన్ని మద్రాసు తీసుకువెళ్లి ఆపరేషన్ చేయించాలి. ఎవరు చేయగలరిదంతా?...ఎవరికేం అవసరం?'

'పాపం మరి ఏమయిపోతారు వాళ్ళు?' అనడిగింది పద్మావతి.

'దేముడు చెప్పాలి. కొడుకుని పెంచిందో అతని పిల్లలని అదేవిధంగా

పెంచవలసిన భారం ఆవిడమీద పడింది. కాకపోతే ఇప్పుడు చేదోడుగా కోడలు ఉంది. అయితే ఇదివరకటి ఓపికుందా ఆవిడకి? ఇదివరకటి ధైర్యం ఉందా? వాడినొక్కడ్ని ఎలాగయినా పెంచితే కష్టాలు గట్టెక్కుతాయని పడి పట్టుదలతో చేసిందప్పట్లో. ఇప్పుడు ఆరుగుర్ని పెంచాలి.

కొన్నాళ్లు సుఖపడ్డారు. దాన్ని మర్చిపోలేదు ... మరిచిపోలేక తన అసమర్థతని కోపంగా మార్చుకున్నాడతను ... కుమిలిపోతుందనుకో పాపమావిడ!'.

పద్మావతి ఏమీ మాట్లాడలేదు.

నవ్వాడు వీర్రాజు 'కళ్లు ముక్కూ తీర్చబడి పోయాయప్పుడే. చూసినవాళ్లు పీడిప్పటినుంచే ఆ అమ్మాయిని చీవాట్లేస్తున్నాడులా ఉంది. పాపం ఏడుస్తోంది అనుకుంటారు ... కళ్లు తుడుచుకో అమ్మడూ!... మనం గుర్తుంచుకోవలసింది వాళ్ల కష్టాలు కాదు. ఆ కష్టాలు నేర్పే పాఠాలు. అవేమిటో తెలుసా?'

తెలియదన్నట్లు తలఊపింది పద్మావతి.

'ఆదర్శమెప్పుడూ లవసేవమాలిన ధర్మం కాకూడదు నేను చెప్పే ఈ మాటలు ఎవరికీ రుచించక పోవచ్చును. కాని అన్నీ మనం అనుకున్నట్లే అయితే ఇక కావలిసిందేముంటుంది?... కీడునే ఎప్పుడూ శంకించడం మంచిదికాదని నాకూ తెలుసు. అయితే అతి ఆశావాదం ప్రమాదకరం. 'జీవితమే ఒకనాటకరంగం' అన్నాడొక కవి. రాసిన నాటకం మనకు చదివేందుకుంటుంది. అయితే జీవిత నాటకానికి రచయితలం మనంకాము.

కొంచెంగా చెడు జరగవచ్చుననుకుని జీవితం ప్రారంభించామనుకో. అప్పుడు ఖర్మకాలి కష్టాలువస్తే అంతగా బాధపడం ... మల్లెలపాన్పు, ఇంద్రధనుస్సు అనుకుని బయలుదేరితే ఏమాత్రం కష్టానికైనా డాపుదెబ్బ తినేస్తాం.

నాకు దరిద్రమంటే భయం.. కేవలం ఉద్యోగంమీద ఆధారపడ్డవాడిని. అయినా నేనిప్పుడు కట్నం తీసుకోలేదు—ఆదర్శమూర్తినే!, అయితే అందులోనూ జాగ్రత్త తీసుకున్నాను. నాకన్న దరిద్రుడి కూతుర్ని కాక ఉన్నవాడి పిల్లనే చేసుకుంటున్నాను. నా అదృష్టం బాగుండక దెబ్బతిన్నాననుకో — నాకు సాయంచేసే మనిషి కనీసం ఒక్కడుంటాడు. నేను కట్నంకూడా తీసుకోలేదు కనుక నామీద ఆయనకు సానుభూతి ఉంటుంది' అన్నాడు వీర్రాజు.

పద్మావతి మాట్లాడలేదు.

అతిథులు రావడం కనబడిందతనికి. 'ఇక మనం ముగించాలి. నీతిసారం. ఇందులోని నాయకుడు తనకన్న దరిద్రురాల్ని చేరదీశాడు, అది నేరం అనను. అనుకోని మలుపులు జీవితంలో రావచ్చునని ఊహించక పోవడం నేరమంటాను. చిన్న కుటుంబం అయితే ఎవరయినా సాయం చేయగలరు. ఆరుగురు పిల్లల్ని కనడం అతనితప్పు!' అని ఆమె కళ్లలోకి చూస్తూ 'అర్థమయింది కదూ!' అనడిగాడు.

'అయింది స్వామీ!' అంది నవ్వుతూ.

'అయితే ఇక లేచి నిలబడు. చేతులు జోడించి చిరునవ్వు ముఖాన అతికించుకో —అతిథి దేముళ్లు వచ్చేశారు.'

'నాతో చేయి కలపవేంరా — నేన్నీకు అతిథిని కానా?' అన్నాడు సుబ్బారావు.

'శిశుపాలుడు శ్రీ కృష్ణుడికి అతిథేమిటోయ్—వాడిని 'సన్మానిద్దాం'అన్నప్పుడు పళ్లెం విష్ణుచక్రంలా విసరనే విసిరాడుగా! ఇంకా ఆ సీనుకి టైముందిలే... సరే— ఇందాకనుంచి ఈవిడకి సత్యంగారి కథ చెబుతున్నాను. సరిగానే చెప్పానంటావా, తప్పులున్నాయా?'

'సరిగానే చెప్పావు'

'ఓరి నీ దుంపతెగ — వినలేదంటావనుకున్నాను. ఎంతధైర్యంరా నీకు?'

ముగ్గురూ నవ్వుకున్నారు...

'ఇంతకీ నన్ను పరిచయం చేయలేదు మీ ఆవిడకి!'

'వీడు మా అత్తయ్యకొడుకు పద్మా!' కలిసి చదువుకున్నాము వీడి భార్యకూడా మా క్లాస్‌మేట్—లవ్‌మారేజి కేసు!'

'సర్లే, ముందు నాపేరేమిటో చెప్పేడు. నిజంగానే శిశుపాలు డనుకుంటుంది ఖర్మ!... నాడమ్మా వీడు కృష్ణుడూ కాదు నేను శిశుపాలుడ్నీ కాను. తెలిసిందా! నాపేరు సుబ్బారావు.'

'నేను కృష్ణుడ్నయితే నీకేం బాధరా?' నవ్వుతూ అడిగాడు వీర్రాజు.

'నాకేం బాధ, ఆ అమ్మాయికి ఉండాలి బాధంతా — పదహారువేల మందయ్యో ఖర్మ!'

నవ్వేసింది పద్మావతి.

'రెండు నీతిపాఠాలు వినిపించావావిడకి. ఇంకా ఎన్ని మిగిలాయో?' అడిగాడు సుబ్బారావు.

'కోర్సు అయిపోయింది. ఇక ఎడ్యుకేషనల్ టూర్ ఉంది.'

'అదెక్కడికో?'

'నీ అంతవాడుండగా ఇంకా ఎక్కడకో ఏం ఖర్మరా— మీ ఇంటికే!'

'అయ్య బాబోయ్, మా ఇల్లు అంత ప్రాముఖ్యత పొందిందేమిటా? లవ్ మారేజి చేసుకున్నంత మాత్రాన అంత ఆదర్శప్రాయులయి పోయామా? ఆల్‌రైట్

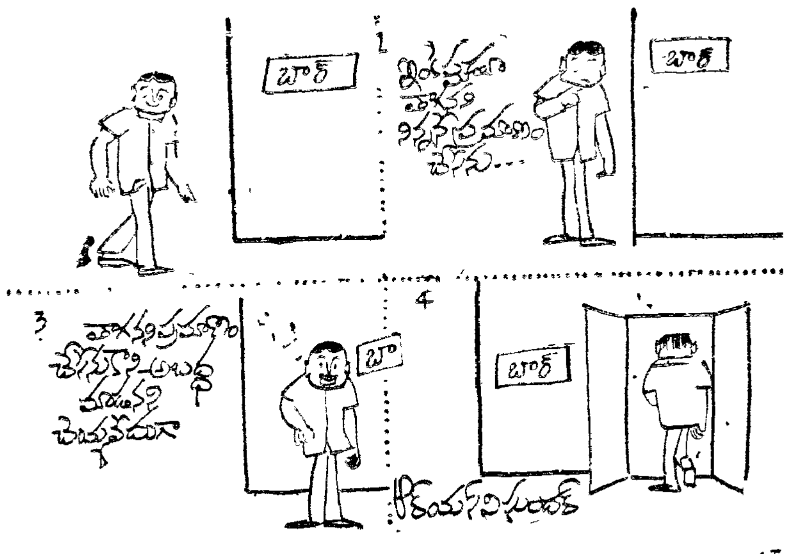

కొంచెం పబ్లిసిటీ ఇచ్చావంటే మా ఇల్లొక టూరిస్టు సెంటరవుతుంది. హాయిగా ఉద్యోగం మానేసి వచ్చినవాళ్లకి 'గైడ్'గా బోలెడు సంపాయించవచ్చు. పుణ్యముంటుంది ఆపని చెయ్'

'గైడ్'గా ఉంటానంటే మీ ఆవిడ డొక్క చీరేస్తుంది'.

'ఎందుకో?'

'సినిమా చూసిందిగా — నువ్వు కూడా వివాహితనయినా చేరదీస్తే?'

'వెధవ జోకు వేయకొరేయ్, ఎప్పుడో స్నారో చెప్పండి — తోరణాలు కట్టించి ఇంటికి బంగారు మలామా చేయించుతాను'

'చెప్తా చెప్తా, నువ్వు ముందు తప్పుకో. వెనక వేలాది జనం వచ్చేస్తున్నారు' అని పద్మావతితో 'మూడు నిద్రలకి మా ఊరు వెళ్లినప్పుడు తీసుకు వెడతాను మా అత్తయ్యగారింటికి కాని ఆవిడ కొంచెం తొందరగా మాట్లాడుతుంది జాగ్రత్త' అన్నాడు మెల్లిగా.

ఇద్దరూ వచ్చే జనానికి చేతులు జోడించి నిలబడ్డారు...

* * *

'చెప్పిన ప్రకారం తీసుకొచ్చాను చూశావా అత్తయ్యా!' అన్నాడు రిక్షా దిగుతూనే వీర్రాజు.

పద్మావతి సందేహిస్తూ రిక్షా దగ్గర నిలబడిపోవడం చూసి మళ్ళా వెనక్కి వెళ్ళి 'భలేదానివే, కొట్టదులే — రా! తన కూతుర్ని చేసుకోనందుకు అత్తయ్యకి నా మీద కోపం. అది నీ మీదికి తిరగవచ్చు. మనిషి మాత్రం మంచిదే' అని మెల్లగా చెప్పి చేయిపుచ్చుకుని లోపలికి తీసుకు వచ్చాడు.

'మీ ఆవిడకి దృష్టిదోషం ఉందా ఏమిట్రా వీర్రాజా?'

'అదేమిటత్తయ్యా అలా అడిగావు?'

'వెనక్కి వెళ్లి చేయిపుచ్చుకు నడిపిస్తూంటే అనుమానం వచ్చిందిలే' అంది నవ్వుతూనే.

'గుమ్మంలో పులిలా నిన్ను చూసి బెదిరుంటుందిలే!...సుబ్బిగాడేడీ?' అన్నాడు మాట మార్చుద్దామని. కాని ఆవిడ వేయవలసిన బాణం ఇంకా బయటపడలేదని అతనికి తెలుసు!

అంతలోనే ఆవిడ కూతురు సరోజ

సఖికి సలహాలు

వరండాలోకి రావడంతో అతను భయపడిన పని జరగనే జరిగింది. ఒకసారి తన కూతురి వంక పద్మావతి వంక చూసి నవ్వి 'తెలియకడుగులాను గానొరేయ్ వీర్రాజా, నా కూతుర్ని చేసుకోనన్నావాడివి దానికన్న అందమయినదాన్ని చేసుకొంటే సంతోషించేదాన్ని. ఇదేం పనిరా?' అనడిగిందావిడ.

వీర్రాజుకి కోపం వచ్చేసింది. కాని పద్మ అతని చెయి గిల్లింది ఊరుకోమన్నట్టు. తరువాత మెల్లిగా వరండాలో సరోజ దగ్గరకు వెళ్లి 'మీ అమ్మాయిలాంటి దాన్ని కళ్ళకద్దుకుని ఎవరయినా చేసుకుంటారు పిన్నిగారు, కాని నాలాంటి వాళ్ళని చేసుకునేందుక్కూడా ఎవరయినా ఉండాలికదా! అది ఈయన వంతయింది!' అంది నవ్వుతూ.

ఆవిడ అవాక్కయి పోయింది.

నన్ను మావాళ్ళు ఎరుపంటారు. కాని మీ రంగు ముందు నేనెలా ఉన్నానో' అంది సరోజను చూస్తూ పద్మావతి.

అప్పటికి తెప్పరిల్లింది ఆ అమ్మాయి. 'ఛ, ఛ భలేదానివే! నీ నాజూకుతనం ముందు నేనెంత? అమ్మతీరే అంత— పట్టించుకోకు' అంది.

వీర్రాజు ధైర్యంగా కుర్చీలో కూర్చున్నాడు, 'మావయ్యేరత్తయ్యా?' అనడిగాడు.

'బజారు వెళ్ళినట్టున్నారరా. సరోజా, బావకి, అమ్మాయికి కాఫీ కలుపుకురా... వెన్నుదయినదాన్నే చేసుకున్నావులే'

'సుబ్బారావు ఏడీ?'

నిట్టూర్చిందావిడ. 'వాడి విషయం తెలియాలంటే వాడి భార్య ఎక్కడుందో కనుక్కోవాలి ముందు. దానిపక్కనే ఉంటాడు వీడు!'

నవ్వాడు వీర్రాజు.

'నవ్వుతావేంరా, నీకలాగే ఉంటుందిలే. మీరంతా ఒకటేగా!'

'భలేదానివత్తయ్యా...[illegible] కొత్త'

'అవునవును అందరూ ఇలాగే ఉంటున్నారా?...నా ఖర్మ!...అదుగో ఊరేగడం అయినట్లుంది—చేరుకుంటున్నారు చూడు'

సుబ్బారావు భార్య శశిరేఖ లోపలికి వస్తూనే 'హల్లో వీర్రాజూ! మీ ఆవిడని కూడా తెచ్చావా ఒక్కడివే వచ్చావా?' అనడిగింది.

'ఏం ఒక్కడినే అవుతే రానీయరా ఏమిటి?'

'నిజంగాను!... ఏదీ లోపలుందా? ఏమండీ!' అంటూ గబగబ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

'తెల్లబోకు. ఆ 'ఏమండి' నేనన్న మాట!...'అత్తగారూ' అనదుగా.'

రిక్షావాడికి డబ్బులిచ్చి లోపలికివచ్చిన సుబ్బారావు 'ఏరా రాజూ, రారా, కబుర్లు చెప్పుకుందాం' అంటూనే గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

'అదిరా వరస! గూట్లోంచి బయటికి, బయటనుంచి నేరుగా గూట్లోకి! చిలకా గోరింకా అనిపించుకోవాలని!' నవ్విందావిడ.

వీర్రాజు కూడా నవ్వేశాడావిడ మాటకి.

'మీకు నవ్వులాటగనే ఉంటుందిరా అబ్బీ, పెదవాళ్ళం మాకూ కోరికలుంటాయి కదా! ఇంటికి పెద్దకోడలిది. చక్కగా 'అత్తయ్యా' అని పిలుస్తుందన్న ఆశ, పిలవాలన్న కోరికా నాకూ ఉంటుందిగ!...ఎంతెంత వాళ్ళని పేర్లు పెట్టి పిలుస్తుంది గాని బంధుత్వాలు లేవు దానికి! నిన్ను చూడరాదూ 'వీర్రాజూ' అనేసింది. 'అన్నయ్యగారూ' అంటే ఎంత నిండు?'

'అదేమిటత్తయ్యా, నేనూ, శశిరేఖా, సుబ్బారావు కలిసి చదువుకున్నాం తెలుసుగా! ఇంచుమించు నా ఈడుది'

'నీ ఈడేం ఖర్మ...నా ఈడుంది'

నవ్వాడు వీర్రాజు.

'పోనీ, కట్టుకున్నవాడు కదా! అందరినీ ఒప్పించి కష్టపడి ప్రేమించి పెళ్ళాడాడు కదా—వాడికేం గౌరవం ఉంచింది? 'సుబ్బారావు' అంటుంది ... మరుదుల్ని అందర్ని పేరుతోనే పిలవడం!'

'భలేదాని వత్తయ్యా, మరుదుల్ని ఇంకేం పిలవమంటావు? చిన్నవాళ్ళు కదా!'.

'ఆఁ, పెద్దవాళ్ళం మా గౌరవం ఏముంచిందిలే! 'ఏమండి' అంటుంది—అక్కడికే ఆనందం 'మంగమ్మా' అనకుండా' అని నవ్వి 'ఎప్పుడో వాళ్ళ మావగారిని 'చలపతిరావు' అని పిలిచేస్తుందది!' అంది.

ఇక లాభం లేదనుకుని ఒక నవ్వు నవ్వి

సుబ్బారావుతో మాట్లాడి వస్తాను' అని లేచి లోపలికి పోయాడు వీరరాజు.

శశిరేఖ, పద్మావతి కాఫీలు తీసుకుని లోపలికి వచ్చారు. 'మీ ఆవిడకి సిగ్గు బాగా నేర్పినట్లున్నావ్ వీరరాజూ. 'కాఫీలు తీసుకుని గదిలోకి రావోయ్' అంటే 'ఎందుకండీ, వంటింట్లోనే కూర్చుందా'మంటోంది...కాఫీ తీసుకో' అంది శశిరేఖ.

కాఫీలు తాగుతూ మెల్లిగా అన్నాడు 'అవునూ, నువ్వేమిటి మా అత్తయ్యని 'ఏమండీ' అంటావుట! 'అత్తగారూ' అని పిలుచుకోవాలని ఆవిడకి సరదా! అనరాదూ—బాగుంటుంది కూడా!' అన్నాడు వీరరాజు.

శశిరేఖ అతని వంక చూసి నవ్వి 'అయిందీ, నీకూ ఒచ్చిందన్నమాట కంప్లెయింటు!...అవునూ, నువ్వాయన్ని ఏమని పిలుస్తావు.'

''ఏరా' అని.'

'అఫ్‌కోర్స్, మీరు బంధువులు కదూ! సరే...నువ్వు 'ఏరా' అనే స్నేహితులు కాలేజీలో ఎంతమంది ఉండేవారు?'

'కొద్దిమంది—అయిదుగురు.'

'వాళ్ళయినా నీతో స్కూల్లో చదువుకున్నవాళ్ళు. అవునా?'

ఆలోచించి 'అవును' అన్నాడు వీరరాజు.

'కరెక్ట్. కాలేజీలో పరిచయం అయిన వాళ్ళంతా 'ఏమండి' లేక మాగ్జిమమ్ 'ఏవోయ్'లతో ఆగిపోయినవాళ్ళే కదూ!'

'అవును!'

నవ్వింది శశిరేఖ. 'ఎందువలన? నీతో చిన్నతనంనుంచి చదివినవాళ్ళని నువ్వు 'ఏరా' అనగలిగావు. ఒక వయసు వచ్చాక పరిచయం అయినవాళ్ళు కాలేజి స్నేహితులు. వాళ్ళని 'ఏరా' అనలేకపోయావు...అవునా?'

నవ్వాడు వీరరాజు 'నువ్వు లాయరవ్వాలిసింది...నువ్వు చెప్పింది రైటే!'

'అలాగే ఒక వయస్సు వచ్చాక ఏర్పడే ఈ బంధువులని కూడా చనువుతో పిలవలేం. దానికి కొంత టైం పడుతుంది. పరిచయం పెరగాలి. ముఖ్యంగా బంధుత్వం నుంచి స్నేహం, ఆత్మీయతా రావాలి. అప్పుడు 'అత్తగారూ' కాదు 'అత్తయ్యా' అనమన్నా అనగలం.'

'అవుననుకో. అయినా నీచేత అలా అనిపించుకోవాలని ఆవిడ సరదా. అంటే ఏం పోయింది?'

'ఆత్మవంచనవుతుంది.'

'రేపు రాబోయే కోడళ్ళు కూడా నిన్ను చూసి అలాగే పిలుస్తారని ఆవిడ భయం!'

'అందరూ నాలాంటి వాళ్ళే ఎందుకుంటారు? చూద్దాం ఆవిడ అదృష్టం.'

పద్మవంక చూసి నవ్వాడు వీరరాజు. కప్పులు తీసుకుని లోపలికి వెళ్ళింది శశిరేఖ.

'ఇదిగో నువ్వు మా ఇంట్లో మీ ఆవిడకి నేర్పేపాఠం?' అడిగాడు సుబ్బారావు.

'కరెక్ట్!'

'విడిశావు. మా అమ్మ గోల విన్నావు! దీని మొండితనం విన్నావు!... నేను చెప్పినా వినదు. నన్నే 'సుబ్బారావు' అంటుంది. ఏమిటి చెప్పేది ఖర్మ! ఇటు ఇంటిగోల నీ ఇంట్లోకూడా ఎందుకట?'

నవ్వేశాడు వీరరాజు 'ఉండకూడదనే ఇక్కడికి తెచ్చింది. ఇది మంచి కాదని చూపించేందుకు. ఈవిడకూడా చదువుకున్న చదువుని వద్దునియోగం చేసుకో దేమోనని నా భయం.'

రిక్షాలో పద్మావతితో 'అయిపోయిందోయ్' నేను చెప్పదలుచుకున్నదీ, చూపించదలుచుకున్నదీను ... మా అత్తయ్యలాంటి మనసే అందరు అత్తగార్లదీనూ!' అన్నాడు వీరరాజు.

నవ్వింది పద్మ 'ఇదే మీ ఉద్దేశమయితే ఇక్కడికి నన్నవసరంగా తెచ్చారు. అత్తయ్య నడిగితే ఆవిడ చెప్పేది నేనే మంటున్నదీను!'

'దట్స్‌గుడ్ మరి మిగిలినవి?'

'అన్నీ గ్రహించాం'

'థాంక్స్ మాడమ్...బాయనా రిక్షావాడూ సినిమాహాలుకి పోనీయవోయ్ రిక్షాని' అన్నాడు పెద్దగా.

'ఏ హాలుకండి?' అనడిగాడు వాడు.

'నీ ఇష్టంవచ్చిన దానికి ... నీ కేది బాగుంటే దానికి' పద్మావతి నవ్వింది. వీరరాజూ నవ్వాడు...

రిక్షా వేగం అందుకుంది. ●